

Jürgen Ligi
Rahandusminister
info@fin.ee

Teie 03.06.2026 nr 1.1-10.1/2400-1

Meie 18.06.2026 nr 1-14/26/11

Eesti Raamatupidajate Kogu seisukoht Rahandusministri 6. aprilli 2023. a määruse nr 22 „Tegelike kasusaajate andmekogu asutamine ja põhimäärus“ muutmine kohta

Lugupeetud rahandusminister Jürgen Ligi

Eesti Raamatupidajate Kogu tänab võimaluse eest avaldada arvamust raamatupidamisteenuse osutajate kui RahaPTS kohustatud isikute tuvastamise ja tegelike kasusaajate andmetele ligipääsu kohta.

Meie lõplik seisukoht on, et peamine praktiline probleem puudutab raamatupidamisteenuse osutajaid, kelle puhul puudub Eestis ühtne tegevusluba, ammendav register või muu formaalne tunnus, mille alusel oleks võimalik neid RahaPTS tähenduses kohustatud isikutena üheselt ja automaatselt tuvastada.

Raamatupidamisteenuse osutaja kohustatud isiku staatus ei teki üksnes registrikandest või tegevusalakoodist, vaid tegelikust teenuse osutamisest kliendile. Seetõttu peab riigi kontrollimudel arvestama, et raamatupidamisteenust võidakse osutada ka kõrvaltegevusena, piiratud kliendiringile või olukorras, kus äriregistri andmed ei kajasta tegelikku tegevust piisava täpsusega.

1. Probleemi olemus

RahaPTS kohaselt on raamatupidamisteenuse pakkuja ning raamatupidamise või maksustamise valdkonnas nõustamisteenuse pakkuja kohustatud isik. Praktikas tekib aga küsimus, kuidas riik või portaallipidaja tuvastab, kas konkreetne ettevõtja tegelikult osutab sellist teenust ning kas tal on õigus teha tegelike kasusaajate andmete päringuid.

Probleem ei seisne selles, kas raamatupidamisteenuse osutaja võib olla kohustatud isik. Seaduse tasandil on vastus jaatav. Probleem seisneb selles, kuidas seda staatust praktiliselt ja kontrollitavalt tõendada olukorras, kus:

- raamatupidamisteenuse osutajatel puudub tegevusloakohustus;
- puudub keskne kutse- või tegevusregister;
- EMTAK-kood ei pruugi näidata tegelikku tegevust;
- teenust võidakse osutada kõrvaltegevusena;

- tegelik tegevus võib alata enne, kui see kajastub majandusaasta aruandes või registriandmetes;
- isikul võib olla õiguslik kohustus täita RahaPTS hoolsusmeetmeid, kuid puudub praktiline ligipääs selleks vajalikele andmetele.

2. EMTAK-kood ei saa olla ainus alus

Meie seisukoht on, et EMTAK-kood võib olla üks tehniline kontrollitunnus, kuid see ei saa olla ainus ega lõplik alus raamatupidamisteenuse osutaja kohustatud isiku staatuse tuvastamisel.

Kui ligipääs tegelike kasusaajate andmetele sõltuks ainult sellest, kas ettevõtja põhitegevusalaks on registris märgitud raamatupidamine või maksualane nõustamine, jääks osa tegelikke kohustatud isikuid ligipääsuta. See kahjustaks RahaPTS eesmärki, sest isikul oleks seadusest tulenev hoolsusmeetmete kohustus, kuid puuduks võimalus hankida selle täitmiseks vajalikke andmeid.

Samas ei ole põhjendatud ka lahendus, kus ligipääs antakse kõigile isikutele ilma kontrollita. Tegelikke kasusaajate andmed ei peaks olema vabalt kasutatavad ilma selge õigusliku aluse, eesmärgi ja logimiseta.

Seetõttu tuleb leida vahepealne lahendus: deklaratsioonipõhine ligipääs koos automaatsete kontrollide ja riskipõhise järelkontrolliga.

3. Riigi kontrolli alus

Riigil on võimalik kontrollida raamatupidamisteenuse osutaja kohustatud isiku staatust eelkõige RahaPTS-st tuleneva järelevalve- ja kontrolliloogika kaudu. Kontroll peab olema suunatud sellele, kas isik tegelikult osutab raamatupidamisteenust või sellega seotud nõustamisteenust ning kas ta kasutab tegelike kasusaajate andmeid RahaPTS hoolsusmeetmete täitmiseks.

Kontrolli eesmärk ei peaks olema uue tegevusloa kehtestamine ega raamatupidamisteenuse turule sisenemise piiramine. Eesmärk peaks olema tagada, et:

- tegelikud kohustatud isikud saavad seadusest tulenevaid kohustusi täita;
- andmetele ligipääs ei muutuks põhjendamatult laiaks;
- päringud oleksid logitud ja hiljem kontrollitavad;
- väärkasutuse korral oleks võimalik ligipääs peatada ja vastutus kohaldada.

4. Ettepanek: deklaratsioonipõhine portaalilahendus

Meie ettepanek on luua e-äriregistri või tegelike kasusaajate andmetele ligipääsu portaali juurde funktsioon, mille kaudu raamatupidamisteenuse osutaja saab kinnitada oma kohustatud isiku staatuse.

See ei peaks olema tegevusluba ega sisuline eelkontroll iga teenuseosutaja üle. Tegemist peaks olema deklaratsiooniga, mille alusel antakse ligipääs, kuid mille õigsust saab hiljem kontrollida.

Portaalilahendus võiks toimida järgmiselt:

1. kasutaja autendib end ID-kaardi, Mobiil-ID või Smart-ID abil;
2. süsteem kontrollib kasutaja esindusõigust või volitust konkreetse ettevõtja nimel tegutsemiseks;
3. ettevõtja valib ligipääsu aluseks „raamatupidamisteenuse osutaja“ või „raamatupidamise või maksustamise nõustamisteenuse osutaja“;
4. ettevõtja kinnitab, et ta osutab vastavat teenust kliendile majandus- või kutsetegevuse raames;
5. ettevõtja kinnitab, et tegelike kasusaajate andmeid kasutatakse üksnes RahaPTS-st tulenevate hoolsusmeetmete, kliendisuhte loomise, riskihindamise või kliendisuhte seire eesmärgil;
6. portaal salvestab kinnituse, kasutaja, esindatava isiku, päringu aja, päringu aluse ja päringu eesmärgi;
7. ligipääs antakse tähtajaliselt, näiteks üheks aastaks;
8. ligipääsu uuendamisel tuleb kinnitus uuesti anda;
9. Rahapesu Andmebürool peab olema võimalik teha riskipõhist järelkontrolli nende isikute suhtes, kes on end raamatupidamisteenuse osutajana deklareerinud.

5. Päringu tegemise praktiline mudel

Kui raamatupidamisteenuse osutaja on portaalis oma staatuse kinnitanud, peab tal olema võimalik teha tegelike kasusaajate päringuid ise. Seda õigust ei tohiks siduda iga üksiku päringu puhul täiendava käsitsi kooskõlastuse või eelneva dokumendikontrolliga, sest see muudaks hoolsusmeetmete rakendamise ebamõistlikult koormavaks.

Samas peab iga päring olema seostatav konkreetse kasutaja ja eesmärgiga. Portaalis peaks päringu tegemisel olema võimalik valida vähemalt järgmised eesmärgid:

- uue kliendisuhte loomine;
- olemasoleva kliendisuhte seire;
- kliendi riskihinnangu uuendamine;
- andmete kontrollimine RahaPTS hoolsusmeetmete raames;
- muu RahaPTS-st tulenev põhjendatud eesmärk.

Päringu logi peaks olema säilitatav ja vajadusel RABile kättesaadav. See tagab, et andmetele ligipääsu saab hiljem kontrollida ilma, et iga päring vajaks eelnevat manuaalset kinnitamist.

6. Miks peab raamatupidamisteenuse osutaja saama päringuid ise teha

Raamatupidamisteenuse osutajal on RahaPTS alusel kohustus rakendada kliendi suhtes hoolsusmeetmeid, kui ta kuulub kohustatud isikute hulka. Hoolsusmeetmete sisuline täitmine

eeldab, et teenuseosutaja saab kontrollida kliendi omandi- ja kontrollstruktuuri ning tuvastada tegeliku kasusaaja.

Kui raamatupidamisteenuse osutajale ei võimaldata tegelike kasusaajate andmetele ligipääsu, tekib vastuolu: seadus paneb isikule kohustuse, kuid riik ei võimalda selle kohustuse täitmiseks vajalikku andmetöötlust. Selline lahendus ei ole praktiliselt toimiv ega kooskõlas RahaPTS eesmärgiga.

Seetõttu peab raamatupidamisteenuse osutajal olema võimalus teha tegelike kasusaajate päringuid ise, tingimusel et:

- ta on portaalis oma staatuse kinnitanud;
- päring tehakse RahaPTS eesmärgil;
- päring on logitud;
- kasutaja on tuvastatud;
- väärkasutuse korral on võimalik ligipääs peatada ja vastutus kohaldada.

7. Vajalik regulatiivne täpsustus

Meie hinnangul tuleks õigusaktis, e-äriregistri kasutustingimustes või portaalireeglites selgelt sätestada, kuidas raamatupidamisteenuse osutaja saab oma kohustatud isiku staatust kinnitada ja millistel tingimustel antakse talle tegelike kasusaajate andmetele ligipääs.

Täpsustada tuleks vähemalt:

1. et ligipääsu võivad saada raamatupidamisteenuse pakkujad ning raamatupidamise või maksustamise nõustamisteenuse pakkujad RahaPTS kohustuste täitmiseks;
2. et ligipääsu alus võib olla isiku enda deklaratsioon koos registriandmete ja järelkontrolli võimalusega;
3. et EMTAK-kood ei ole ainus ega lõplik alus kohustatud isiku staatuse tuvastamiseks;
4. et päringuid võivad teha ainult autenditud ja volitatud kasutajad;
5. et iga päring peab olema eesmärgistatud ja logitud;
6. et ligipääs on tähtajaline ja uuendatav;
7. et RABil peab olema õigus teha riskipõhist järelkontrolli;
8. et ebaõige kinnituse või andmete väärkasutuse korral saab ligipääsu peatada ning kohaldada vastutust.

Meie lõplik seisukoht on, et raamatupidamisteenuse osutajate puhul ei saa kohustatud isiku staatuse tuvastamine põhineda üksnes EMTAK-koodil või registriandmetel. Need andmed on vajalikud abivahendid, kuid ei kata kõiki tegelikke teenuseosutajaid.

Kuna raamatupidamisteenuse osutajatel puudub tegevusluba ja ühtne register, on kõige praktilisem ja proportsionaalsem lahendus deklaratsioonipõhine portaalmudel. Selle kohaselt kinnitab ettevõtja portaalis, et ta osutab raamatupidamisteenust või raamatupidamise või

maksustamise nõustamisteenust ning kasutab tegelike kasusaajate andmeid üksnes RahaPTS kohustuste täitmiseks.

Kui isik on RahaPTS tähenduses raamatupidamisteenuse osutajana kohustatud isik, peab tal olema võimalus teha tegelike kasusaajate andmete päringuid ise. See ei ole täiendav privileeg, vaid vajalik eeldus hoolsusmeetmete sisuliseks täitmiseks.

Riigi roll on tagada, et ligipääs oleks eesmärgipõhine, logitud, kontrollitav ja väärkasutuse korral sanktsioneeritav. Selline lahendus kaitseb andmesubjektide õigusi, vähendab põhjendamatut andmekasutust ning võimaldab samal ajal raamatupidamisteenuse osutajatel täita seadusest tulenevaid kohustusi.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Margus Tammeraja
juhatuse esimees

Liina Tamm
metoodika@erk.ee